

Κυπριακή κοινωνία. Κοσμική και Εκκλησιολογική Προσέγγιση

Ορθοδοξία / Κοινωνικά θέματα

Δρ. Νεκτάριος Αλέξη, Κλινικός Ψυχολόγος παιδιών και εφήβων Ακαδημαϊκός και Ερευνητικός Συνεργάτης Charles Darwin University, Australia

Σε αυτό το σύντομο άρθρο θα προσπαθήσουμε να περιγράψουμε τα χαρακτηριστικά της Κυπριακής κοινωνίας από τότε που η Κύπρος έχει αποκτήσει κρατική υπόσταση και έχει μεταλλαγεί από προ μοντέρνα, μοντέρνα και μεταμοντέρνα κοινωνία. Θα δοθεί έμφαση στις κοινωνικό-πολιτισμικές αλλαγές που έχει υποστεί η κοινωνία της Κύπρου τα τελευταία 60 χρόνια και θα προσπαθήσουμε να δούμε και να αναλύσουμε αυτές τις αλλαγές μέσα από το πρίσμα της κοσμικής (secular) και εκκλησιολογικής προσέγγισης. Θα περιγράψουμε σε συντομία τα θετικά και τ'αρνητικά της σύγχρονης Κυπριακής κοινωνίας και θα προσπαθήσουμε να δούμε εάν υπάρχουν ομοιότητες και/η διαφορές στις δυο αυτές προσεγγίσεις.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΥΠΡΟΣ

Η Κύπρος ένα νησί-κράτος με ένα σοβαρότατο εθνικό πρόβλημα που ακόμη δεν έχει λυθεί και κανένας δεν ξέρει πότε θα λύθει. Η Κύπρος μέχρι πριν 60 ακριβώς χρονιά ήτανε μια κοινωνία αγροτική, παραδοσιακή που τους ανθρώπους της τους χαρακτήριζε η πατροπαράδοτη ευλάβεια για την Ορθόδοξη χριστιανική πνευματική παράδοση, η φιλοξενία και η αγαθότητα των ανθρώπων. Εννοείται πως αυτά ήταν τα κύρια χαρακτηριστικά της τότε Κυπριακής κοινωνίας και όχι τα μόνα. Το 1960 η Κύπρος απελευθερώνεται από τους Βρετανούς αποίκους, εδραιώνεται το Κυπριακό κράτος και αμέσως μετά αναβαθμίζεται όλος ο κρατικός μηχανισμός βάση του Βρετανικού συντάγματος και πλέον η Κύπρος καθίσταται ένας κοσμοπολιτικός τουριστικός προορισμός. Θα παρουσιάσουμε εδώ τα οφέλη αυτής της αλλαγής καθώς και τις ζημιές που έχει υποστεί η Κυπριακή κοινωνία και ο κόσμος της από τότε μέχρι σήμερα.

ΚΟΣΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η Κύπρος από το 1960 μέχρι σήμερα κατάφερε να δημιουργήσει ένα πολύ αξιόλογο κράτος, με πολίτες πολύ υψηλού ακαδημαϊκού και μορφωτικού επιπέδου με ελαχιστότατα επίπεδα ακραίας φτώχειας και ένα αξιοζήλευτο σύστημα υγείας, δύο σπουδαία κρατικά πανεπιστήμια και 5-6 αρκετά καλά ιδιωτικά πανεπιστήμια. Όλα αυτά δημιουργήθηκαν μέσα σε περίοδο 60 χρόνων και είναι όντως αξιόλογα τα αποτελέσματα σχετικά με τον πληθυσμό του νησιού και τα εθνικά προβλήματα που ταλανίζουν την νήσο μας. Η Κύπρος με λίγα λόγια είναι σήμερα ένα υπερσύγχρονο κοσμικό κράτος (secular state) που δεν έχει να ζηλέψει τίποτε το ουσιαστικό από χώρες που ήτανε διαχρονικά κοσμικές όπως Γαλλία, Γερμανία, Αγγλία κτλ.

Η Κύπρος και οι Κυπριαίои θα μπορούσαμε να πούμε πώς οφείλουμε αυτό το «θαύμα» στην κοσμική προσέγγιση του κόσμου η κοσμοθεωρία παρά στην εκκλησιολογική προσέγγιση (η εκκλησιολογική προσέγγιση δεν αρνείται την αξία της προόδου, απλά δεν την θεοποιεί) παρ'όλα ταύτα εννοείται πως και οι εκκλησιαστικές αρχές του τόπου συνέβαλαν σε αυτή την πρόοδο με πάμπολλους τρόπους. Έτσι μπορούμε να πούμε πώς η Εκκλησία με πολλούς τρόπους ήτανε σύμμαχος στο να πετύχει η Κυπριακή κοινωνία όλα αυτά τα κατορθώματα.

Όλα καλά, όμορφα και ωραία μέχρι τώρα. Αλλά ευτυχώς και δυστυχώς ταυτόχρονα, όπως σωστά επισήμανε ο Τζορτζ Σταινερ «*Το τραγικό δράμα μάς διδάσκει ότι οι σφαίρες του λογικού, της τάξης και της δικαιοσύνης είναι τρομακτικά πεπερασμένες κι ότι καμία πρόοδος στην επιστήμη μας ή στα τεχνικά μας μέσα δεν κατορθώνει να μεταθέσει τα περιορισμένα όριά τους.*» Για όσους καλοπροαίρετους θέλουν να είναι ειλικρινείς με τον εαυτό τους και τον κόσμο πρέπει να έχουν την εντιμότητα να παραδεχθούν πώς ο σύγχρονος κόσμος βασιζόμενος επάνω στην κοσμική θέαση των πραγμάτων και του κόσμου δεν πέτυχε να προσφέρει ουσιαστική χαρά και ευτυχία στον άνθρωπο, παρά κάποια αίσθηση θριάμβου στο ότι ο άνθρωπος κατάφερε να επιβληθεί στην φύση (έστω και φαινομενικά, γιατί στο τέλος η φύση πάντοτε επιβάλλεται στον άνθρωπο). Αυτό ισχύει για την νήσο αλλά και όλη την ανθρωπότητα. Η ασύδοτη επέμβαση στους

φυσικούς πόρους της γής για την παραγωγή περισσότερης ευμάρειας (καταστροφή δασών, αναζήτηση πετρελαίου, χημικά φάρμακα για φυτοπαραγωγή, κτλ) έχουν βεβαίως όλα αυτά φαινομενικά βελτιώσει τις εξωτερικές συνθήκες της ζωής αλλά νομίζω πως ο κάθε νοήμων άνθρωπος μπορεί να καταλάβει πως καθόλου δεν έχει βελτιωθεί, μάλλον το αντίθετο, η ψυχική υγεία του σύγχρονου ανθρώπου συμπεριλαμβανόμενων των Κύπριων. Όπως σωστά επισήμανε ο σύγχρονος Άγιος Σωφρόνιος του Έσσεξ «Ο Ντοστογιέφσκι έλεγε "Όλα μου επιτρέπονται". Η έκφραση αυτή είναι απόλυτα σωστή στην πνευματική της έννοια, αλλά όχι στην πραγματικότητα που ζούμε. Που σφάλει ο Ντοστογιέφσκι αν σφάλει? Στο έργο του δεν αναφέρεται στον Απόστολο Παύλο που λέει "Πάντα μοί εξέστι, αλλά ουκ εγώ εξουθιασθήσομαι υπο τινός" (Α΄ Κορι. 6,12). Έχουμε άραγε αυτή την ανεξαρτησία, αυτή τη δύναμη μέσα μας? Όχι βέβαια. Συνεπώς, στερούμαστε την ικανότητα να ζούμε σύμφωνα με το χάρισμα αυτό της θείας ελευθερίας. Τι να κάνουμε? Να αρνηθούμε τον Χριστό, να προτιμήσουμε την οδό του κόσμου? Ίσως, αλλά τότε θα ζήσουμε και θα πεθάνουμε με αδιαφορία, η ζωή θα χάσει την αξία της.»

Δεν χρειάζεται να είναι κάποιος διάνοια για να παρατηρήσει την ψυχολογική και πνευματική ερήμωση του μοντέρνου και μεταμοντέρνου ανθρώπου, την ηθική του εξαθλίωση, το οντολογικό και υπαρξιακό του αδιέξοδο. Προτείνω μόνο σε αυτούς που ενδιαφέρονται να κοιτάξουν τις επιδημιολογικές μελέτες των τελευταίων χρόνων σχετικά με την ραγδιαία αύξηση αυτοκτονιών μεταξύ παιδιών και εφήβων και επίσης την ραγδιαία αύξηση των ψυχιατρικών διαταραχών μεταξύ αυτού του πληθυσμού τα τελευταία 5-10 χρόνια για να διαπιστώσουν από μόνοι τους τα τραγικά αποτελέσματα μιας κοινωνίας που το κέντρο ύπαρξης και λατρείας είναι μόνο ο «περίτρανος εαυτός μας» μαζί με την λατρεία και εκλέπτυνση των ηδονικών απόλαυσεων της ζωής.

Μια σύντομη ανασκόπηση για αυτό το θέμα μπορεί να κάποιος να την βρεί εδώ (<https://www.apa.org/monitor/2009/01/teens.html>) γραμμένη πριν 11 χρόνια. Βάσει στατιστικών του Παγκοσμίου Οργανισμού Υγείας, στην Ευρώπη το 2015 είχαμε 4000 αυτοκτονίες παιδιών και εφήβων από 10-19 ετών, δίχως να λαμβάνονται υπόψη πολλαπλάσιοι άλλοι θάνατοι με αιτία την παρουσία άλλων συμπεριφορικών και ψυχιατρικών διαταραχών, όπως π.χ θανάτοι από ναρκωτικά ή ατυχήματα όταν κάποιος είναι από την επήρεια ναρκωτικών και/η αλκοολ. Μπορώ να πώ σαν επαγγελματίας στον χώρο πως τώρα είναι πολύ χειρότερα τα πράγματα από τότε και είναι σχεδόν βέβαιο πως πάμε από το κακό στο χειρότερο.

ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Εάς δούμε λίγο τα πράγματα και από την Εκκλησιολογική κοσμοθέαση και αν είναι

όντως τα πράγματα τόσο απλά όπως αφελώς θέλουμε να πιστεύουμε.

Κάθε μητρόπολη τα τελευταία 20-25 χρόνια παντρεύει ένα μέσο όρο περίπου 1000 ζευγάρια και δίνει διαζύγιο σε 300. Οι ψυχίατροι και οι ψυχολόγοι είναι πλέον το πιο φημισμένο και κερδοφόρο επάγγελμα. Η χρήση ναρκωτικών είναι σχεδόν επιδημία. Οι αυτοκτονίες έχουν γίνει πλέον συνηθισμένο φαινόμενο και η υπαρξιακή σύγχυση των ανθρώπων οδηγά τον περισσότερο κόσμο σε απελπισία, όπως ήδη έχουμε αναφέρει. Όλα αυτά τα προβλήματα ήταν σχεδόν ανύπαρκτα στην αγροτική αλλά εκκλησιαστική (η φυσική παρουσία του λαού στους εκκλησιαστικούς ναούς) και εκκλησιολογική (η μυστική και εσωτερική νοηματοδότηση του μέσου Κύπριου από την πίστη του στην Εκκλησία, τον Χριστό, την Παναγία και τους Αγίους) Κυπριακή κοινωνία πριν το 1960. Αυτό συνέβαινε γιατί μια κοινωνία που έχει πνευματικές βάσεις (στην περίπτωση της Κύπρου όπως και σε όλες τις ορθόδοξες χώρες, έχουμε την μόνη διδασκαλία που μπορεί να θεραπεύσει ολοκληρωτικά την προσωπικότητα του ανθρώπου, δες Ιωάννη Ρωμανίδη, Πατερική Θεολογία) όλα μπορούν να ρυθμιστούν με τρόπο που ούτε το ποιο τέλεια σχεδιασμένο κράτος δεν θα μπορέσει ποτέ να καταφέρει. Αυτό συμβαίνει γιατί στην ορθόδοξη πνευματική παράδοση μαθαίνουμε την ανθρώπινη φύση σε όλο της το βάθος, δηλαδή η ορθοδοξία είναι συνώνυμο του το τι έστι ο άνθρωπος στην ποιο αληθινή του διάσταση (δες Ραφαήλ Νοϊκα, Η καλλιέργεια του πνεύματος). Έχουμε νομίζω όλοι καταλάβει το μεγάλο τίμημα που όλοι πληρώσαμε, πληρώνουμε και θα πληρώνουμε το ότι θυσιάσαμε και αντικαταστήσαμε το εκκλησιολογικό και εκκλησιαστικό πνεύμα της προ-

μοντέρνας Κυπριακής κοινωνίας για χάρη της “προόδου”.

Να πεθαίνεις για ένα ιδανικό?

Φυσικά και θα έπρεπε η Κυπριακή κοινωνία να προοδεύσει, αυτό που όμως επισημαίνουμε εδώ είναι την παθογένεια και τις παρενέργειες μιάς κοινωνίας που θυσίασε το νόημα της και την χαρά της ζωής για μια δήθεν ανώτερη κοινωνικά και οικονομικά ζωή.

Με βαθιά λύπη παρατηρήσαμε αυτές τις μέρες ένα ανελέητο πόλεμο σε Ελλάδα και Κύπρο προς τους ευλαβείς πιστούς, που απλά ζητούσανε και προσπαθούσαν να εξασκήσουν το πίο αυτονόητο δεδομένο και τον ποιο ισχυρό προστατευτικό παράγοντα για την ψυχοπνευματική τους υγεία, δηλαδή το να μπορούσαν να πάνε στις εστίες θεραπείας τους, κάθαρσης, φωτισμού και θέωσης της προσωπικής τους υπόστασης. Ο εκκλησιασμός για τον ευλαβή πιστό δεν είναι μια απλή ωραία συνήθεια, είναι η ίδια η Ζωή. Ο ποιο σπουδαίος εν ζωή διανοούμενος ο Τζόρτζ Στάινερ έχει πεί σε μια συνέντευξη του πώς οι σύγχρονες κοινωνίες έχουνε τελείως αποτύχει γιατί δεν καλλιεργούνε κανένα ιδανικό πλέον για το οποίο οι πολίτες τους θα ήταν έτοιμοι να πεθάνουν για το ιδανικό αυτό.

Ευτυχώς που υπάρχουνε ακόμα ζωντανά στην συλλογική μας συνείδηση τα παραδείγματα ανθρώπων που είχανε ιδανικά για το οποία ήταν έτοιμοι να αφήψήσουνε την ζωή τους για τον τόπο και την πίστη τους όπως ήταν οι εθνομάρτυρες προγόνοι μας.

Ευτυχώς που υπάρχουνε ακόμη ιεράρχες όπως ο Μητροπολιτής Λεμεσού Αθανάσιος και ο Μητροπολίτης Μόρφου Νεόφυτος και άλλοι άγνωστοι στον πολύ κόσμο πνευματικοί μας πατέρες που είναι άριστοι γνώστες της Ορθόδοξης διαγνωστικής και θεραπευτικής και που μπορούν να θεραπεύουν ουσιαστικά και ολοκληρωτικά τις ψυχές των ευλαβών πιστών. Χιλιάδες και εκατομμύρια σε όλο τον κόσμο οι ασθενείς που είναι στον δρόμο της αποθεραπείας από τον ιό της φιλαυτίας και του εγωκεντρισμού και πολλών άλλων παθών βάση της ορθόδοξης διαγνωστικής και θεραπευτικής. Στην Κύπρο και σε όλο τον κόσμο χρειαζόμαστε εν Χριστώ Πατέρες-Θεραπευτές αφού πρώτα όμως καλλιεργήσουμε ιδανικά.

Υποσημείωση: Ευχαριστίες στον φίλο Δρ Γιάννη Μιχαλούδη (Καθηγητή Τέχνης από το MIT, για διορθώσεις και εισηγήσεις).

<https://bit.ly/3bWdBS7>